

פ ל י ט י ם

מאת בתיה קשב (איזנשטיין)

בלילות — בכבישים, בדרכים, במסילות, לות וליד הגשרים. בלובסל הרגו האיכרים 18 פליטים ליד גשר הנאד רא, ביער סטיפיה נרצחו 22 חברי הארגונים הלאומיים רצחו בעצמם את הפליטים שתפסו; האכרים מסרו את תם על סירוב לדי הגרמנים או לדי דיה של המיליציה האוקראינית, כדי לקבל תמורתם — שכר הסגרה, בת קופת החיסול נתפסו בעיקר אנשים בודדים, ותכופות היה עליהם לחכות, בלי שקיבלו אוכל כלשהו או אפילו מים, במאסר של מפקדת הגרמנים או במיליציה האוקראינית. עד אשר נתאסף מספר יותר גדול של פליטים, שכדאי היה להטריח בשבילו את המרצחים המיוחדים לכך.

גם השלטון הגרמני בעצמו החריף את ערותו, ימים ולילות סובבו משמרות מיוחדים בערים בכלל ובסביבת הגיטאות בפרט, ותפקידם היה לתפוס את הפליטים, שביקשו להתגנב לתוך הגיטאות.

את הפליטים רצחו בכתיחקבות היהודים, שלשם הובאו לפניו, לקבורתם נלקחו היהודים מן הגיטו, קרה כי בתקופה של אקציה בעיר נדרשו יהודים פעמים אחדות ביום לבית-החייבה, כדי לקבור את הפליטים שנרצחו. פרקים היו הקברנים עזי התי ריגה, ופעמים לא הספיקו לקבור קבר צה אחת עד שהביאו להם קבוצה שניה, דרך משל, באוסטראה, בתקופה שבין יום הכפורים תש"ב לבין כ"תשרי, נרצחו 60 פליטים מתושביה וטוצ'ין. חלק האנשים האלה היו פליטי רובנה, שהגיעו למקומות החדשים אחרי אקציה החיסול של יולי 1942. אלה שקברו אותם מסרו, כי היו ביניהם ילדים ותינוקות.

בתקופת החיסול הסופי שררה בגיטאות, בהשפעת האקציות ובהשפעת מצבם האיום של הפליטים, אימה גדולה. ימים אלה התיחסו כבר באדישות לכל פקודות הגרמנים, ועדי היהודים לא אייגנו יותר את היציאה לעבודה; מי שרצה לעבוד עשה זאת על דעת עצמו, הומנותיהם של הגרמנים לא נמלאו כלל, או שנמלאו באדישות. היו הורים התחילו מדברים על דבר הצלת הגיטו, ואולם, אפילו בימים אלה, כאשר ברור היה, כי רגעייהם הם בניסו, ספורים לא פוזת משהיו מסורים רגעייהם של הפליטים שנפלו לדי הצד, הוצא הרבה מרץ כדי להציל את הפליטים ולהביאם לגיטו. במקומות רבים הוצע לגרמנים כופר זהב חלק הפליטים שנמצאו במאסר אצלם, אם יעברו לגיטו, וכאשר נס' יונת אלו עלו בתוהו, שיחדו מיליצ'י ינדים בודדים, חלק כל יהודי שנכנס לגיטו נתנו הרבה זהב, בלילות שמרו יהודים ליד השערים והגדרות של הגיטו, כדי להקל על כניסת הפליטים שנתנו כספרם.

קיבוץ יהודי, לא היה כבר בידם להיירשם בין האוכלוסיה היהודית המקראית, הוטל עליהם להיות באופן "בלתי-חוקי".

ימים אלה כבדו על יהודי הגיטאות הפקודות, שלא להכניס לתוכם שום פליטים ולא לתת להם מהסה, הגרמנים איימו על היהודים בהריגת הפליטים ובמעשיהתגמול ביחס לכל הקיבוץ כולו, או ביצבץ ועלה בגיטאות משהו מעין פטריוטיות מקומית. נמ' צאו אנשים שהתנגדו למתן מסתור לפליטים מפחד, כך אמרו, שבעטים של "החיים" ימיטו שואה על כל הקיבוץ כולו, אולם קולותיהם של המתנגדים היו בגדר של תיאוריה בלבד, למעשה הכניסו את הפליטים לגיטאות בלילות, הסתירו אותם וטיפלו בהם, בכל ותלין קרה רק מקרה אחד ויחיד, שקיבוץ יהודי מסר לדי הגרמנים פליטים שמצאו מהסה בקרבן. זה היה במצ'יוב, ביוני 1942. פליטים אלה, ארבעים מספרם, הגיעו מליבימל למצ'יוב לאור השמש, בהמוניהם, כש' הם גוסעים על עגלות, לעיני הגרמנים והאוקראינים, לא היתה כל אפשרות להסתירים או להכחיש את הימצאם בגיטו. הגרמנים דרשו את הסגרתם ואיימו, כי אם לא יציתו להם יחסלו את כל העירה. 40 הפליטים נהרגו בכפר צ'ארקאס הסמוך.

את הפליטים קלטו, בשורה הראשונה, קרובים וידידים, באלה שלא היו להם לא קרובים ולא ידידים טיפלו הועדים היהודיים ונבאיות-שליצדקה, שקמו בכל קיבוץ יהודי, לא תמיד נשארו הפליטים זמן ממושך במקומותיהם החדשים, חלק מהם חזר לביתו כשון הסערה במקומותיהם הם, אחרים נורעו למקומות חדשים.

בשלהי קיץ 1942 ובראשית הסתיו קיבלה התנועה היהודית צורה טראגית ביותר, היתה זאת תקופת החיסול הסופי, אותה עשה נמצאו בודדים רק פליטים בודדים, או תבורות קטנות ביותר, שנוצרו בדרך הבריחה, רובם המכריע, ואולי כולם, ניצלו מדי המרצחים ברגע האחרון ממש; מככרי הריגה, אשר משם עמדו להיעבר אותם למקומות ההריגה או ממקומות הללו ממש, והיו ביניהם שורחלו ויצאו מתחת לערמת חללים ששכבו תחתיה, הם היו מלאי פחד, עצבי הם וכוחותיהם תשו עד לקצה הגבול, היו מלוכלכים, מלאי-כנים, שער הג'ברים גדל פרא, שער הנשים מפורע, בלילות של תקופת החיסול היו דרכי והולין מלאים פליטים, שרק מעטים מהם הצליחו להגיע לשערי קיבוץ יהודי, אשר עדיין לא נתחסל.

ימים אלה ארבו לפליטים מכל עבר, הארגונים הלאומיים האוקראינים כבר פעלו, וחבריהם עמדו על הפרק להכריח את היהודים שנמלטו מידי המוות, ביום ארבו להם בשדות וביערות,

אף-על-פי שהגרמנים גזרו על היהודים שלא יעזבו את מקומות מושבויהם, לא פסקה תנועת היהודים במשך כל תקופת הכיבוש, במשך שלוש שות חדשי המלחמה והכיבוש הראשונים — יוני-ספטמבר 1941 — עברו היהודים בהמוניהם ממקומותיהם למקומות חדשים, מן הכפרים ברחו לכפרים, מעיירות — לכפרים, מעיר אחת לתברתה, תכופות חזרו למקומות מושבותיהם הקודמים, ברחו מפני פוג'רומים, הטיפות, אקציות, למקומות, שראו אותם שקטים יותר, בטוחים, וכ' אשר נראתה הסכנה במקום המגורים החדש, נדדו למקום שלישי, רביעי, או חזרו למקום המוצא, ימים אלה רגילים היו עדיין לנוע בהברת המשפחה, להוביל מעט מטלטלים בעגלות, עמ'הארץ אירגן התנפלויות על היהודים עוברי-הדרכים, ברוב המקרים נסתיימו ההתנפלויות בעינויים, וב' התעללות וגזילת הרכוש בלבד, אולם היו גם מקרים של רציחות היהודים הנדים, ימים אלה היו הפליטים יכרי, במידה שיצאו בשלום מן ההתיקפות בדרכים והגיעו לקיבוץ יהודי חדש, להירשם בין תושבי המקום, הרי ספת שמות חדשים לרשימות היהודים, שטרם נמסרו לגרמנים, לא ער רדה שום בעיות ולא היתה שום קרישי, נוסף לתנועה שמקורה היה בפחד מפני הצר, התקיימה תנועה שיסודה היה בשיקול מחושב, מן הערים הגדולות בפולין היסודית, מן השטח שהיה נקרא כפי הגרמנים "גנרל-גוב'רנמנט", הגיע ידיעות, כי היהודים שגרו בנקודות ישוב קטנות רוכזו בערים הגדולות, במרכזי יהודים, בקיבוץ יהודי והולין התעורר הרצון להקיים ולעבוד לסרכו גדול ולהיפטר על-ידי כך מריכוז באונס, כל מי שהיתה לו האפשרות לכך, שהיו לו קרובים או ידידים במקום ריכוז גדול, עבר ברצונו הטוב ממקום קטן לעיר גדולה, ערי המחוז; רובנה, קובל, לוצק, וולודימיר ווילניסק (לודמיר) קלטו במשך חצי השנה הראשונה לכיבוש פליטים במספרים גדולים מאד.

גל התנועה השני התעורר בקשר עם יצירת גיטאות ועם האקציות של חיל חלקי — בתקופת סתיו 1941, אביב 1942, ממקומות שבהם הוקמו גיטאות ברחו למקומות שבהם טרם הוקמו, מגיטאות שנתקללו במשטרים חמורים נדו לגיטאות, שמשטריהם לא היו חמורים כל כך, באותה תקופה קרה עדיין, כי הפליטים נסעו בעגלות והובילו אתם מקצת מטלטלים, אולם ברוב הגיטאות בוצעו, אקציות, כא' מור, מיד עם יצירת הגיטו, רבים מן הניצולים מן האקציות ברחו לקיבוץ צים יהודיים אחרים, הללו הלכו ברגל כשצורר קטן בידיהם, תכופות הלכו גם בלי כל צורך שהוא, אם הצליחו פליטים מן הסוג הזה להגיע לאיזה

גל התנועה השני התעורר בקשר עם יצירת גיטאות ועם האקציות של חיל חלקי — בתקופת סתיו 1941, אביב 1942, ממקומות שבהם הוקמו גיטאות ברחו למקומות שבהם טרם הוקמו, מגיטאות שנתקללו במשטרים חמורים נדו לגיטאות, שמשטריהם לא היו חמורים כל כך, באותה תקופה קרה עדיין, כי הפליטים נסעו בעגלות והובילו אתם מקצת מטלטלים, אולם ברוב הגיטאות בוצעו, אקציות, כא' מור, מיד עם יצירת הגיטו, רבים מן הניצולים מן האקציות ברחו לקיבוץ צים יהודיים אחרים, הללו הלכו ברגל כשצורר קטן בידיהם, תכופות הלכו גם בלי כל צורך שהוא, אם הצליחו פליטים מן הסוג הזה להגיע לאיזה